

Barański, Józef

"Ksiądz Władysław Skierkowski.
Etnograf Kurpiowszczyzny 1886-1941",
Michał Marian Grzybowski, Myszyniec
2011 : [recenzja]

Notatki Płockie 56/3(228), 53-55

2011

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych oraz w kolekcji mazowieckich czasopism regionalnych mazowsze.hist.pl.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

bilizowały do pracy samego Skierkowskiego. Widział on bowiem sens, pożytek i wymierne efekty swoich działań. Korzystał pełną garścią z wielu rad, sugestii i pomocy specjalistów. Pracowitość, talent i wrażliwość to jedno, a okoliczności to drugie. Iluż ludoznawców na przestrzeni ostatnich 200 lat, obdarzonych podobną „iskrą bożą”, nie miało tyle szczęścia co nasz piewca Kurpiowszczyzny! Szereg tych kwestii, choć nie wszystkie, M.M. Grzybowski porusza, jednak gdzieś między wierszami, nie akcentując ich roli. Bez naświetlenia nieco szerszego kontekstu kulturowo–historycznego publikacja podnosząca zasługi Skierkowskiego nabiera cech hagiograficznych, tracąc na walorach poznawczo–nauko-

wych. Można było temu zapobiec dodając kilka stosownych akapitów kosztem dziesiątej części fotografii. Strona estetyczna opracowania straciłaby niewiele, natomiast merytoryczna znacznie by zyskała.

Krytyka autorytetów (w tej roli występuje tu ks. prof. M.M. Grzybowski) to zadanie ryzykowne i nie zawsze mądre, z drugiej zaś strony potrzebne, gdyż aktywizujące intelektualnie. Pragnąłbym aby powyższe uwagi potraktować bardziej jako skromny suplement recenzowanej książki niż kąśliwą krytykę. Wszystko po to aby *coniunctis viribus* (wspólnymi siłami) naszkicować jak najpełniejszy portret ks. Władysława Skierkowskiego i jego dokonań.

Damian Kasprzyk

Przypisy

¹ Por. G. Praweńska–Skrzypek, R. Matykowski, *Współczesne oblicza regionalizmu. Analiza przypadków w Polsce*, [w:] *Los i wybór: dziedzictwo i perspektywy społeczeństwa polskiego. Pamiętnik XI Ogólnopolskiego Zjazdu Socjologicznego Rzeszów – Tyżczyn, 20–23 września 2000 r.*, red. A. Kojdera, K.Z. Sowa, Wydawnictwo Uniwersytetu Rzeszowskiego, Rzeszów 2003, s. 231.

² P. Dahlig, *Tradycje muzyczne a ich przemiany. Między kulturą ludową, popularną i elitarną Polski międzywojennej*, Instytut Sztuk Polskiej Akademii Nauk, Warszawa 1998, s. 143.

³ Tamże, s. 344.

* * *

MICHAŁ MARIAN GRZYBOWSKI, *Ksiądz Władysław Skierkowski. Etnograf Kupiowszczyzny 1886–1941*, Myszyńiec 2011, ss. 154.

Wśród bogatego dorobku naukowego ks. profesora Michała Mariana Grzybowskiego na szczególne wyróżnienie zasługuje jedna z najnowszych publikacji naukowych poświęcona wybitnemu etnomuzykologowi ks. Władysławowi Skierkowskiemu. Postać ta jest mało znana nawet w środowisku muzycznym, ale z uwagi na wielkość jej zasług godna przybliżenia i spopularyzowania nie tylko w regionie mazowieckim, ale i w kraju. Dlatego też książka o pracy duszpasterskiej, pisarskiej, kompozytorskiej i dokumentacyjnej ks. Wł. Skierkowskiego była bardzo potrzebna. Jej autorem jest wymieniony wyżej znawca dziejów Mazowsza i Kościoła. Publikację tę oparł na obszernej i trafnie dobranej bibliografii. Jej konstrukcja, mająca charakter chronologiczno – problemowy, jest zasadna.

Już z pierwszych rozdziałów dowiadujemy się o harmonijnym rozwoju osobowości naszego bohatera pochodzącego ze wsi Głuźek (w parafii Bogurzyn) w powiecie mławskim, który na swojej drodze życiowej spotkał wielu życzliwych ludzi. To dzięki ich pomocy, także i materialnej, zdołał rozwinąć swój talent muzyczny i wytrwać

pracą zdobyć średnie wykształcenie, a następnie ukończyć studia filozoficzno – teologiczne uwieńczone święceniami kapłańskimi 23 czerwca 1912r.

W sposób lakoniczny, ale interesujący ukazana została praca duszpasterska młodego księdza na kolejnych wikariatach w Dzierzgowie, Myszyńcu, Krasnosielcu, Różanie. To na wikariacie w Myszyńcu zainspirowały go przede wszystkim pieśni ludowe, ale również muzyka ludowa, zwyczaje, obrzędy, tańce, stroje, gwarra tworzące niepowtarzalny folklor regionu kurpiowskiego. Swoje zainteresowania kontynuował w parafiach w Krasnosielcu i Różanie. Do nich odnosili się życzliwie jego przełożeni – proboszczowie parafii, w których pracował. Jeszcze bardziej zintensyfikował swoją pracę dokumentacyjną nad folklorem Kurpiowszczyzny będąc proboszczem parafii w Ciachcinie (od 9 grudnia 1920 r. do 1 maja 1925 r.) a następnie w Imielnicy (od 1 maja 1925 r. do aresztowania przez Niemców z 6 na 7 marca 1941 r.).

Wraz z nominacją proboszczowską rozpoczął się drugi etap pracy duszpasterskiej, badaw-

czej i dokumentacyjnej nad regionem Puszczy Kurpiowskiej. Autor przestawił tu postać ks. Wł. Skierkowskiego wieloaspektowo nie tylko jako kapłana spełniającego posługę religijne, ale też jako budowniczego nowego kościoła i plebanii w Imielnicy. Pełniąc obowiązki proboszcza w sąsiedztwie Płocka był jednocześnie aktywnym członkiem Towarzystwa Naukowego Płockiego (dalej: TNP), które prężnie rozwijało się pod presurą dr. Aleksandra Macieszy – wielkiego propagatora regionalizmu w Polsce. Ks. M. M. Grzybowski ukazał zasługi ks. Wł. Skierkowskiego związane z budową nowego kościoła parafialnego w latach 1927–1935, a następnie plebanii. Mimo tak wielu obowiązków kapłan ten nie zaniedbywał posługi duszpasterskiej. W czasie swoich urlopów nadal z wielką pasją kontynuował prace nad folklorem Kurpiowszczyzny, który popularyzował. Między innymi założył i prowadził parafialny amatorski zespół pieśni i tańca, który 5 lipca 1936 r. na placu przykościelnym przestawił spektakl zatytułowany, *Wesele na Kurpiach*. Sam napisał tekst sztuki i ją wyreżyserował. Spektakl ten był jeszcze kilkakrotnie prezentowany w następnych latach, gdyż cieszył się wielkim powodzeniem, o czym świadczyły znakomite recenzje zamieszczone w prasie lokalnej.

Najpełniej pasję badawczą i popularyzatorską ks. Wł. Skierkowskiego ukazał autor recenzowanej książki w rozdziałach: *Puszcza Kurpiowska w pieśni* i *Wesele na Kurpiach*. W pierwszym z wymienionych rozdziałów dowiadujemy się o cyklu referatów pod tym samym tytułem co ów rozdział przedstawionych w TNP. Referaty te były owocem jego badań naukowych latach 1913–1923, jakie prowadził na terenie Puszczy Kurpiowskiej (320 pieśni ludowych wraz z własnym zapisem ich melodii pochodzących tylko z terenu 4 parafii). Po jednym z pierwszych referatów otrzymał ks. Wł. Skierkowski propozycję napisania scenariusza wesela kurpiowskiego, aby mogli zagrać tę sztukę uczniowie płockich szkół średnich. W ten sposób w 1928 r. powstał tekst zredagowany w gwarze Kurpiów.

Również w tym samym jak wyżej roku część dorobku naukowego ks. Wł. Skierkowskiego w formie książek opublikowało TNP. Cykl zatytułowano *Puszcza Kurpiowska w pieśni* (cz. 1). Zamieszczono w nim teksty i nuty wesela na Puszczy Kurpiowskiej. W latach następnych ukazały się drukiem dalsze części pod tym samym tytułem co cz. 1 zawierające jego plon badawczy. Książki wydano w Płocku w 1933 r. (cz. 2) i w 1934 r. (cz. 3). Corocznie ks. Wł. Skierkowski wygłaszał referaty w TNP przyjmowane przez audytorium z wielkim aplauzem. W ostatnim z nich z marca 1939 r. omówił zwyczaje i obrzędy pogrzebowe na Kurpiach.

W kolejnym, także bardzo wartościowym pod względem poznawczym, rozdziale *Wesele na Kurpiach* ks. M. M. Grzybowski wiele miejsca poświęcił sztuce teatralnej. Wystawienia sztuki *Wesele na Kurpiach* podjął się dyrektor Teatru w Płocku Tadeusz Skarżyński. Jej premiera w dniu 10 marca 1928 r. była wielkim wydarzeniem artystycznym w życiu miasta. Sztuka bardzo podobała się widzom. Dlatego też do końca tego roku grano ją w Płocku 17 razy. Na podkreślenie zasługują przytoczone przez autora recenzowanej książki zacytowane fragmenty recenzji zamieszczone w prasie lokalnej. Były też życzliwe uwagi krytyczne dotyczące treści i układu *Wesela*, które artyści płocki uwzględnili. Po tych udoskonaleniach płocka trupa teatralna wyruszyła na tournée artystyczne po Polsce. Duży sukces odniosła w Warszawie i w innych miastach kraju. 13 lipca 1928 r. *Wesele na Kurpiach* transmitowały polskie stacje radiowe. Sztukę tę w ciągu półtora roku grali w Polsce aktorzy płocki ponad 500 razy. Wszędzie była odbierana z wielkim aplauzem. Świadczyły o tym, jak napisał ks. M. M. Grzybowski, liczne recenzje opublikowane zarówno w prasie lokalnej jak i ogólnokrajowej. Autorem jednej z nich był Boy Żeleński, który stwierdził między innymi: „Tak się złożyło, że dopiero wczoraj mogłem oglądać słynne już *Wesele na Kurpiach*, grane w Warszawie triumfalnie blisko od dwóch miesięcy, ale doprawdy miałbym nieczyste sumienie, gdybym nie przyłączył swego głosiku do chóru pochwał, jakim obsypano tą regionalną imprezę pp. Skarżyńskich oraz będący jej przedmiotem utwór ks. Władysława Skierkowskiego”.

Jak odnotował ks. M. M. Grzybowski, utwór sceniczny *Wesele na Kurpiach* wydał autor własnym sumptem w formie odrębnej książki w Płocku w 1933 r., w której zamieścił ilustracje z przedstawień płockich. Sztuka ta przyniosła ks. Wł. Skierkowskiemu dużą popularność. Aresztowanie, pobyt w obozie działdowskim i w konsekwencji męczeńska śmierć 20 sierpnia 1941 r. przerwały tak świetnie rozwijającą się pracę duszpasterską i naukową zasłużonego kapłana.

W końcowej części książki jej autor zamieścił długą listę kompozytorów polskich wraz z ich utworami, w których wykorzystano zbiory etnograficzne ks. Wł. Skierkowskiego, co świadczyło o dużej wartości naukowej zgromadzonej przez niego dokumentacji. Zasadne było też dołączenie w niej treści tablic pamiątkowych znajdujących się w kościołach parafialnych w Imielnicy, Bogurzynie, Myszyńcu, a także w TNP.

Publikacja ks. profesora M.M. Grzybowskiego jest ważnym źródłem informacji o postaci mało znanej, ale wielce zasłużonej w badaniach nad folklorem Kurpiowszczyzny – ks. Władysława Skierkowskiego. Autor w sposób interesują-

cy ukazał wiele wątków biograficznych tej postaci, jej drogę do kapłaństwa, pracę duszpasterską na wikariacie i na probostwie, a także pasję badawczą i dokumentacyjną. Książka ta ma walory nie tylko poznawcze, ale również naukowe i patriotyczne. Trafnie oddano w niej klimat folkloru małej ojczyzny – Puszczy Kurpiowskiej.

Opracowanie to jest bezbłędne pod względem warsztatowym. Na uwagę zasługuje bogata i solidnie wykorzystana bibliografia zawierająca źródła rękopiśmienne i drukowane oraz opracowania i prasę. Cenne są także ilustracje i kserokopie ważnych dokumentów, w tym rękopisu *Wesela na Kurpiach* z 1928 roku. Wzorami książki są ponadto piękny, plastyczny i precyzyjny, a jednocześnie jasny dla czytelnika język oraz estetyczna szata graficzna. Jej autor udowodnił przytaczając między innymi recenzje

wybitnych polskich etnografów, jak wielka była skala dokonania ks. Wł. Skierkowskiego w dziedzinie etnomuzykologii.

Recenzujący obok tak licznych zalet książki dostrzegł niewielkie uchybienia. Na s. 67 pojawiła się usterka techniczna, polegająca na pomyłce w datacji wizyty prezydenta Ignacego Mościckiego wraz z małżonką w TNP. Zamiast 11 lipca 1998 powinna być data 11 lipca 1928 r. Z kolei na s. 114, 115 zamieszczono identyczne tablice pamiątkowe. Wydaje się, że lepiej byłoby zdjęcie ks. proboszcza J. Gałzki przedstawić na innym tle niż tablica powtórzona z poprzedniej strony. Wymienione wyżej uchybienia nie obniżają wartości merytorycznej i naukowej publikacji, która niewątpliwie wzbogaci historiografię o folklorze wielu pokoleń mieszkańców Puszczy Kurpiowskiej.

Józef Barański

NASI AUTORZY

JÓZEF BARAŃSKI

— doktor, Akademia Humanistyczna im. Aleksandra Gieysztor w Pułtusku

GRZEGORZ GOŁĘBIEWSKI

— dr nauk humanistycznych, nauczyciel historii w III LO w Płocku, wykładowca w Szkole Wyższej im. Pawła Włodkowica w Płocku, członek Zarządu TNP

DAMIAN KASPRZYK

— dr nauk hum., adiunkt w Instytucie Etnologii i Antropologii Kulturowej Uniwersytetu Łódzkiego, Prezes Polskiego Towarzystwa Ludoznawczego Oddziału w Łodzi, członek TNP

ZBIGNIEW KRUSZEWSKI

— prof. nadzw. dr hab. inż., Poseł na Sejm, Rektor Szkoły Wyższej im. Pawła Włodkowica w Płocku, Prezes TNP, Przewodniczący Rady Towarzystw Naukowych przy Prezydium PAN

BARBARA PABINIAK-KONARSKA

— dr nauk humanistycznych, readaktor naczelna biuletynu miejskiego „Nasz Gostynin”, dziekan Wydziału Zamiejscowego w Gostyninie Wyższej Szkoły Turystyki i Hotelarstwa w Łodzi, członek TNP

BOGDAN POPLAWSKI

— dr inż. architekt, Pracownia Architektoniczna w Szymanowie, gm. Góra Kalwaria

ELŻBIETA SZUBSKA-BIEROŃ

— dr nauk humanistycznych w zakresie historii, nauczycielka Gimnazjum nr 2 im. Polskich Noblistów w Gostyninie, wykładowca w Wydziale Zamiejscowym w Gostyninie Wyższej Szkoły Turystyki i Hotelarstwa w Łodzi, członek TNP

MICHAŁ TRUBAS

— dr hab., profesor w Uniwersytecie Szczecińskim, pułkownik dyplomowany w stanie spoczynku, były szef Wojewódzkiego Sztabu Wojskowego i dowódca płockiego garnizonu. Członek TNP.

MARIUSZ ŻUŁAWNIK

— doktor nauk humanistycznych w zakresie historii, zastępca naczelnika Wydziału Ewidencji w Biurze Udostępniania i Archiwizacji Dokumentów Instytutu Pamięci Narodowej.

AUTORKI BIBLIOGRAFII

— Małgorzata Bielak, Elżbieta Dobroń, Wiesława Mazurska, Iwona Typiak-Kowalska – Książnica Płocka im. Wł. Broniewskiego w Płocku

WYJAŚNIENIE

w nr 2/227 „Notatek Płockich” na str. 72
błędnie wydrukowaliśmy imię i nazwisko ks. prof. dr. hab. Andrzeja Gretkowskiego.
Serdecznie przepraszamy Autora i Czytelników.

Redakcja